

Муниципальное общеобразовательное учреждение
«Купсолинская основная общеобразовательная школа»
д.Большие Шали Моркинского района Республики Марий Эл

Конспект занятия

**«Край мой Марийский»
(Мыйын Марий кундемем)**

с детьми старшей группы

Подготовила и провела:
воспитатель
первой квалификационной категории
Николаева Жанна Юрьевна

д.Большие Шали
2016 г.

Цель: Патриотизм шўлышым шындараш, шочмо кундемым, тудын пўртўсшым, калыкшым пагалаш да йўраташ туныкташ.

Задаче-влак:

1. Марий Эл нерген шинчымашым келгемдаш.
2. Йоча-влакын мутерыштым почеламут, муро, калык ойпого полшымо дене пойдараш .
3. Шочмо кундем дек йўратымаш кумылым вияндаш.

Занятийлан кўлеш:

-ноутбук, Марий Элын пўртўсшў нерген сурет-влак, марий сем-влак; Марий Элын, Морко районын гербышт, флагышт, йыдал, 3 корзинка, Марий кундем нерген книга выставке, «Мастарлык памаш» ава-влакын кидпаша выставке.

Занятий деч ончычсо паша: Марий Эл да Морко район нерген каласкалаш, гербше, флаг да гимнже - влак дене палдараш. Марий Эл нерген почеламут, муро – влакым тунемаш, марий калыкын модыш дене модаш, калык ойпогым кучылташ, йомакым лудаш, каласкалаш, модын ончыкташ,. Шочмо эл нерген сўрет выставке, фишка-влак.

Срприз-шоум эртарымаш

(Марий тувыран йоча-влак сылне сем почеш пурат)

Вудышо: Поро кече, пагалыме уна-влак!

Йоча-влак: Салам лийже, шортньо кече,
Салам лийже кандне кава,
Салам лийже яндар юж
Салам лийже уна-влак
Салам лийже Марий кундемем!

Вудышо: Ме тендам срприз-шоу «Мыйын Марий кундемем» программыштына куанен вашлийына. Тендан дене пырля Морко кундемын эн сылне вер-шореш верланыше Купсола тун школ пелен «Солнценята» группын чулым удыр-рвезыже-влак.

Марий элем, кугу тунян картлаште
От нал ваштар лышташ гай верымат
Но тый илет эртак мемнан шумнаште
Пеледыш гай мотор да самырык улат.

1 йоча: Уло ош туняште шуко эл
Мыланем эн шерге Марий эл

2 йоча: Марий Эл – шочмо вер
Сылнын пеледалт
Марий Эл – шочмо вер

- Шерге пеш улат.
3 йоча: Пеш поян садерже
Ерже ший.
Чодыраште шуко
Тамле сий.
- 4 йоча:** Уло калыкемже
Келша ваш.
Тек эреак лийже
Келшымаш.
- 5 йоча:** Шочмо мланде!
Шочмо вер,
Ужарала волгалтат.
Эн куатле
Эн чевер
Мыланемже тый улат!
- 6 йоча:** Марий Эл – акрет чодыра, пасу, ший ер.
Марий Эл – ачам – авамын шочмо вер.
Марий Эл- -элемын эн изи ужаш.
Марий Эл – лачак мыйын умыраш пыжаш.
- 7 йоча:** Пыжаш деч посна ок шоч кайык,
Энер ок лий сер деч посна.
Кеч – кушто ом лий. Куш ом кае,
Эн шерге элемже гына.
- 8 йоча:** Марий кундем! О шочмо вер!
Мылам улат нимо деч шерге.
Туняште ок йом илыш шер,
Ок мондо тыйым ныжыл эргыч.
- 9 йоча:** Марий кундем! О шочмо вер!
Пеледше олык, ош куэр...
Тый кечын тузланет, уланын,
Марий кундем! О шочмо вер!
- 10 йоча:** Эн мотор пагытеш
Олма сад пеледеш,
Чевергалын кечеш,
Ал олмаже шочеш.
Олма сад гай элжат,
Саскала кушкына.
Рушыжат, марийжат

Ваш келшен илена

Вудышо: «Марий Элем, мотор элем», - тыге йонга ик марий мурешто. Ме таче сюрприз-шоу программынам Марий кундемлан полеклена. Но конкурсым туналме деч ончыч нине сюрпризан корзинка-влакым ончалына. Ко сюрпризым ок йорате? Тиде зальште тыгай ен уке, шонем. Сюрприз тендан ончылнак, тидлан лачак икмыняр йодышлан вашмутым пуаш, сценыш лектын сюрпризым налаш да сеныше лияш. Тугеже сюрприз-шоу программынам туналына веле...

(Йоча-влак викторинын йодышыштан вашештат, чын вашмутым пуышылан фишка логалеш. Ко эн шуко пога, тудо сеныше лиеш.)

1 йодыш: Ме могай Республикште илена?

2 йодыш: Марий Эл Республикын уло шке гербше, флагше да гимнже. Шуко герб-влак кокла гыч Марий элын гербшым кычал муаш кулеш.

3 йодыш: Ме могай районышто илена? А Марий элыште мыняр район уло? (Морко, Волжский, Звениговский, Параньга, Марий турек, Оршанка, Куженер, Курык марий, Килемар, Юрино, Советский, Медведево, Шернур, У торъял) Мыняр ола?

4 йодыш: А мемнан садикна могай ялеш верланен? Ко вуйлата?

(Сеныше-влак коклаште «Агытан-влак» марий калык модыш эртаралтеш. Сеныше 1 корзинажым ойырен налеш да №1 пизжыкта, шкеже верышкыже шинчеш.)

Вудышо: Мемнан Элна чодыралан пеш поян, а тушто түрлө янлык да кайык – влак илат. Кызыт мый туштым тыланда туштем, а мо нерген те шкак пален налза.

Чодырана – мемнан поянлык.
Тушто шуко ... (Янлык).

Вудышо: Чын! Янлык – влак нерген туштым колыштса да вашмутым пуза.
Келге пич вынемыштем
Йүшто телым эртарем.
Теле гоч киен-киен,
Капемат моткоч ноен,
Коямжат мыняр шулен –
Шошо толмым пеш вучем. (Маска)
Пеш чевер, чевер улам.
Пеш чоя мый кушкынам.
Опыш дечат пеш лүдам,

Ик кыша денак коштам. (Рывыж)

Шучко-шучко мый улам.

Пешак шужышо коштам.

Йӱдым веле пеш вучем,

Урмыжам кавам ончен:

У-у-у-у! (Пире).

Нугыдо шуан пондаш

Пӱтырналтын мундыраш.

(Шоншо).

Чинче лумжо мландывалым

Мамык семын ошемден.

Шыжымак мый сур мыжерым

Ош ужга ден вашталтем.

Пылышым веле лап пыштен,

Кудалам чот тӱршталтен.

Мыйын йолышто вием,

Тошто верышкак миём. (Меран)

Вудышо: Ме тендан дене меран нерген модышым палена. Айста модына.

Вудышо: А мемнан чодыраштына могай пушенге-влак кушкыт?

Вудышо: Кундемыштына могай кайык-влак илат?

Вудышо: Вер-шорыштына могай понго-влак кушкыт?

(Ко эн шуко жетонным поген, нунын коклаште «Йыдал куча» модыш эртаралтеш. Чыланат кругыш шогалыт. Шотлеммут почеш вудышым луктыт да йыдалым кучыктат. Тудо «Лынги-лунги, йыж-выж йыдалым пордыктем, тыкыс-тукыс, пылт-полт йолдам куча йыдалем» манын йыдалым пордыкта. Колан логалеш, тудо модыш гыч лектеш. Сеныше 1 корзинкам ойырен налеш, №2 пижыкта)

Вудышо: Мемнан калыкна ожнысек пеш пашаче, но веселан каналташат жапым муын. Тидлан турло семузгар-влак полшенят. А те могай марий семузгарым паледа? (Шуншушпык, удыр пуч, тумыр, кусле, шувыр, гармонь...)

Кусле.

- Кум лукан анаштем шудо турло кайык мура.

Тумыр.

- Шке лот-лот - мые лоп-лоп.

Шувыр.

- Пуэм-пуэм овара. Овара да куштыкта, уло капым модыкта.

Гармонь.

- Кидыш налат – муралта, пелен шындет – шып шинча.

Шун шушпык.

- Чуни кайык семым луктеш.
Кеч пашаште,
Кеч модмаште
Йоратем мый муралташ.
Лийже шувыр,
Лийже тумыр –
Лектам вигак кушталташ.

Вудышо: Кызыт «Кече онча» мурым муралтена.

Кундемыштына 12 национальностян енг ила. Тунг калыкше - марий да руш. А марий калыкна нунын коклаште шкенжын чурийжым ынже йомдаре манын, икте-весынам пагалаш, аралаш, аклаш тунемшаш улына. Рушыжат, марийжат ваш келшен илена.

Вудышо: Ынде рушла «По малину в сад пойдем» мурым шергылтарена.

Вудышо: Марий кундемнам эше Онар мланде манит. А те могай марий патыр-влакым паледа?

1. Нончык аза пуэн овартымыла кушкеш туналеш. Кум кече гыч кум ияш гай, а индеш кече гыч тугай лиеш – нимоланат орат. (Нончык патыр)
2. Ко тыге мурен: -ой, акаем, акаем! Порсын лунгалтышетым колтал! Вувер куват мыйым кучынеже, Изирак эргыжлан нангайынеже. (Ший пуян Ший Пампалче).
3. Ко тыге каласен коден: «Родо-шамычем, марий-шамыч, мый каналташ возам, осал тушман толеш да тендам орландараш туналеш гын, тунам мый декем толза да кычкыралза: «Мемнам аралышына,, кынел.» (Чоткар патыр)

(Сеныше-влак коклаште Патыр семын пикшым колтен модмаш эртаралтеш. Ко эн умбаке пикшым колта, тудо сеныше лиеш. Сеныше корзинкаш №3 пижыкта)

Вудышо: Эн чот вучымо жапна толын шуо. Марий кундемнам йоратыше пагалыше да палыше-влакым, икманаш, сеныше-шамычым корзинка деке толаш йодам. Корзинкаштыда могай сюрприз кия, ончалын кертыда, тудо тендан.

В.Осиповын «Поро эр, Марий Эл» семже почеш : Пытартыш жапыште марий улмына дене кугешнаш, марий йылмынам пагалаш йон утларак лектын шога. Сандене, пагалыме йоча-влак, марий калык, марий улмына деч вожылаш, ораш огеш кўл. Шкенам шке пагалаш тўналына гын, шочмо марий мландынат пеледаш да тўзланаш тўналеш.

Тидын дене сюрприз-шоу программына мучашке лишеме. Таза, пиалан лийза, пашада ушнен толжо. Вес гана вашлиймешке, чеверын!